

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ พื้นที่เทศบาลตำบลชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐซึ่งได้แก่ ภารกิจของรัฐ ทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง และหลักการกระจายอำนาจ และศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐซึ่งได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ และทำการศึกษาเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงที่ได้จากพื้นที่ตัวอย่างคือเทศบาลตำบลชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุและกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามุ่งเน้นเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐต่อไป

สรุปผล

เมื่อได้ศึกษานโยบายทั้งในระดับระหว่างประเทศ นโยบายภายในประเทศ แนวความคิดและหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุพบว่า มีหลักการสนับสนุนต่อการรับรองสิทธิผู้สูงอายุ โดยเฉพาะหลักการผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติ ที่มีแนวทางรับรองให้สิทธิผู้สูงอายุในการมีอิสรภาพในการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วม การได้รับอุปการะเลี้ยงดู การบรรลุความต้องการของตนเอง ความมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสังคมและกฎหมาย มีความปลอดภัยปราศจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์และถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ

ทั้งนี้หลักการดังกล่าวส่งผลต่อการกำหนดนโยบายภายในประเทศที่ให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุในแนวทางเดียวกัน โดยปัจจุบันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ได้กำหนดแนวทางให้ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและถูกละเมิดสิทธิ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีหน่วยงานภาครัฐหลักที่ให้บริการด้านผู้สูงอายุได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการผู้สูงอายุให้มีแนวทางเฉพาะสำหรับการให้บริการผู้สูงอายุด้วย

อภิปรายผล

เมื่อได้ทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐซึ่งได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พบว่า เกิดปัญหาทางด้านกฎหมายสามารถซึ่งอภิปรายผลได้เป็น 3 ประเด็นปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาขอบเขตของผู้ทรงสิทธิ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิ ดังนี้

1. ปัญหาขอบเขตของผู้ทรงสิทธิ

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 48 วรรคสองได้บัญญัติให้ “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ... ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรานี้ นอกจากผู้สูงอายุในฐานะบุคคลทั่วไปซึ่งได้รับความคุ้มครองสิทธิประเภทต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเอาไว้แล้ว ในกรณีที่บุคคลนั้นมีอายุเกิน 60 ปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพจะได้รับความคุ้มครองสิทธิเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่งตามมาตรา 48 วรรคสอง อย่างไรก็ตาม นอกจากจะกำหนดคุณสมบัติในเรื่องอายุของการเป็นผู้สูงอายุไว้เป็นเกณฑ์แล้ว ยังกำหนดเงื่อนไขว่าผู้สูงอายุที่จะได้รับสิทธินั้นจะต้องไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพด้วย จึงมีลักษณะเป็นการจำกัดตัดสิทธิของบุคคล ซึ่งแม้จะมีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป ก็มีใช้ผู้ทรงสิทธิส่งผลทำให้การตีความบังคับใช้กฎหมายไม่ครอบคลุมแก่ผู้สูงอายุตามความเป็นจริง เพราะไม่ได้พิจารณาปัจจัยหรือองค์ประกอบอย่างอื่น เช่น ด้านประเพณีนิยม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ทางร่างกาย ด้านการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านจิตใจ ด้านความคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือด้านความกดดันทางอารมณ์และความเจ็บป่วย นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่า ผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ที่เพิ่มเงื่อนไขให้ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและต้องมีสัญชาติไทยด้วยจึงจะเป็นผู้ทรงสิทธิ อันเป็นการเพิ่มเงื่อนไขอื่นนอกจากเงื่อนไขด้านอายุในการได้รับสิทธิของผู้สูงอายุเช่นกัน

2. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับ

จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้สูงอายุคือ สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยรายละเอียดของสิทธินี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต่อมาก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 กำหนดให้ผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ รวม 13 ข้อ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากำหนดประเภทของสิทธิไม่สอดคล้องกับที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ และในการดำเนินการให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิจะต้องมีการเสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อประกาศกำหนดให้หน่วยงานใดเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและมีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาคูณเฉพาะหน้า นอกจากนั้น รายละเอียดของสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ยังไม่ชัดเจนสอดคล้องกับเนื้อหาหรือคุณภาพที่กำหนดไว้ตามหลักการของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ในด้านการได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพดีตามมาตรา 11(1) ในด้านที่อยู่อาศัยตามมาตรา 11(10) ในด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ

แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยตามมาตรา 11(11) (11/1) และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา 11(9) ซึ่งยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่หลักการของสหประชาชาติกำหนด

3. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิ

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุมีหลายหน่วยงาน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มิได้บัญญัติมอบหมายให้หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ แต่ผลจากการได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามมาตรา 48 วรรคสอง ส่งผลทำให้รัฐต้องกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการภารกิจดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วง โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่หลัก แต่อำนาจหน้าที่ในกฎหมายบางฉบับเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารอื่น เช่น กระทรวงยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เหล่านี้มีลักษณะขององค์กรเชิงรับมากกว่าที่จะเป็นองค์กรเชิงรุกที่ทำหน้าที่ทั้งการรับเรื่องร้องเรียนการบังคับใช้กฎหมายและการผลักดันเพื่อให้สิทธิของผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองสูงสุด นอกจากนั้นการจัดทำภารกิจขององค์กรดังกล่าวมักไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เพราะการถูกแทรกแซงของฝ่ายบริหารและการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายของฝ่ายบริหาร ตลอดจนการมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่ในการร่วมดำเนินการ แต่ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานดังกล่าวเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เมื่อพิจารณาภารกิจที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พบว่า ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุแยกไปตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานเดิม และได้รับการประสานงานจากกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ภารกิจการให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือ กระทรวงสาธารณสุข หรือภารกิจทางการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคารหรือสถานที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย หรือภารกิจทางการจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านผู้สูงอายุจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในหลายด้าน เช่น เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น ซึ่งปัญหาด้านความซ้ำซ้อนของหน่วยงานในการดำเนินการ และปัญหาจากหน่วยงานของรัฐที่เพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามภารกิจย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนขอเสนอแนะ มีรายละเอียดแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะประเด็นปัญหาหลัก ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย ข้อเสนอแนะด้านนโยบายและการบริหารจัดการ และข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะประเด็นปัญหาหลัก

ประเด็นแรก ปัญหาขอบเขตของผู้ทรงสิทธิ ผู้วิจัยเห็นสมควรตัดเงื่อนไขที่เป็นการจำกัดสิทธิผู้สูงอายุตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ประเด็นที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับ ผู้วิจัยเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุที่ได้รับให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักการขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยผู้สูงอายุ

ประเด็นที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิ ผู้วิจัยเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

ในประเด็นปัญหาขอบเขตของผู้ทรงสิทธิ ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 48 วรรคสอง มีข้อความดังนี้ “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี และบุคคลผู้ยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” และปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 คำว่า “ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป”

ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับ ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ดังนี้

ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 11(1) ให้มีข้อความดังนี้ “เข้าถึงการบริการด้านการดูแลสุขภาพ เพื่อช่วยให้สามารถคงไว้หรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่สมบูรณ์ที่สุด และเพื่อช่วยป้องกันหรือชะลอการเกิดภาวะเจ็บป่วยให้แก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงเพียงพอ”

ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 11(10) ให้มีข้อความดังนี้ “มีสิทธิได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม อย่างเพียงพอ ซึ่งที่อยู่อาศัยนั้นต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สามารถที่จะปรับให้เข้ากับความปลอดภัยส่วนบุคคล และความสามารถของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะพักอาศัยอยู่ที่บ้านของตนเองได้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

สถานสงเคราะห์ซึ่งให้บริการเลี้ยงดูผู้สูงอายุจะให้บริการปกป้อง ค้ำครอง ฟื้นฟูสมรรถภาพ และกระตุ้นทางด้านจิตใจและสังคมของผู้สูงอายุได้ และต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและบรรยากาศที่เป็นมิตร ทั้งนี้ตามความเหมาะสมกับสถานภาพและความต้องการของผู้สูงอายุ”

ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 11(11) ให้มีข้อความดังนี้ “การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม”

ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 11(11/1) ให้มีข้อความดังนี้ “การจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยตามมาตรา 15/3”

ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 11(9) ให้มีข้อความดังนี้ “การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว ทั้งนี้ผู้สูงอายุอาจดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้บุคคลอื่น หรือหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ดำเนินการแทนก็ได้”

ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิ ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 วรรคสองและวรรคสาม ให้มีข้อความดังนี้

“ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการโดยเร็ว ทัวถึง และมีประสิทธิภาพ ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับภารกิจในการจัดให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิ ใดจะเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับใด หรือจำเป็นต้องประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค หรือรัฐวิสาหกิจ ขั้นตอนในการประสานความร่วมมือ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ละเลยหรือเพิกเฉย หรือไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจ หรือไม่ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวภายในเวลาอันสมควร อันเป็นการกระทำความผิดต่อหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา ให้ศาลเพิ่มโทษที่จะลงแก่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าวอีกหนึ่งในสาม”

3. ข้อเสนอแนะด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

การดำเนินเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองสิทธินั้น ในนโยบายควรมีแนวทางในการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติภารกิจและทำการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จะส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้มากที่สุด หน่วยงานของรัฐที่ควรมีบทบาทในการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับหรือเข้าถึงสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจจะทำให้การให้บริการสาธารณะประเภทต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทัวถึง และมีประสิทธิภาพมากกว่าส่วนราชการหรือการรัฐวิสาหกิจอื่น ตลอดจนควรมีการจัดทำความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

4. ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ พื้นที่เทศบาลตำบลชากไทย อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะในพื้นที่ระดับตำบล ซึ่งทำให้ได้รับข้อมูลพื้นฐานในภาคปฏิบัติที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับในเฉพาะพื้นที่ การศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ย่อมมีความสำคัญ เพราะจะทำให้พบปัญหาที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามปัจจัยแต่ละพื้นที่ ส่งผลทำให้คำตอบในงานวิจัยนั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หากจังหวัดจันทบุรี หรือภูมิภาคตะวันออก ตลอดจนระดับประเทศ ได้มีการศึกษาถึงปัญหานี้อย่างครอบคลุมแล้วจะทำให้การกำหนดนโยบายตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เหล่านี้เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามปฏิญญาสากล